

Prese un informācija

Eiropas Savienības Tiesa
PAZIŅOJUMS PRESEI Nr. 204/21
Luksemburgā, 2021. gada 16. novembrī

Spridums apvienotajās lietās no C-748/19 līdz C-754/19
Kriminālprocesi pret WB un citiem

Polijā spēkā esošais tiesiskais regulējums, kurā tieslietu ministram ir ļauts norīkot tiesnešus darbam augstākajās krimināltiesās un kurā ir paredzēts, ka ministrs, kas vienlaikus ir arī ģenerālprokurors, šo norīkojumu var jebkurā brīdī izbeigt bez pamatojuma norādīšanas, nav saderīgs ar Savienības tiesībām

Atbilstoši tiesnešu neatkarības prasībai šādu norīkojumu reglamentējošajiem noteikumiem ir jāietver garantijas, kuras ir nepieciešamas, lai izvairītos no jebkāda riska, ka tas tiks izmantots kā līdzeklis tiesas nolēmumu satura politiskai kontrolei, it īpaši krimināltiesību jomā

Septiņās *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa, Polija) izskatāmajās krimināllietās šai tiesai radās šaubas par to, vai iztiesāšanas sastāvi, kuriem ir jāizspriež šīs lietas, atbilst Savienības tiesībām, ņemot vērā, ka tajos ir iekļauts tiesnesis, kurš ir ticis norīkots ar tieslietu ministra lēmumu, pamatojoties uz Likumu par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju¹.

Minētās tiesas ieskatā atbilstoši Polijas tiesību normām par tiesnešu norīkošanu tieslietu ministrs var ar norīkojumu iecelt tiesnesi augstāka līmeņa krimināltiesā, pamatojoties uz kritērijiem, kuri nav oficiāli zināmi, un nepastāv iespēja, ka šāds lēmums par norīkojumu varētu tikt pārbaudīts tiesā. Turklāt viņš var atsaukt šo norīkojumu jebkurā brīdī un šāda atsaukšana nav pakļauta tiesību aktos iepriekš noteiktiem kritērijiem, un tai nav jābūt motivētai.

Šajā kontekstā iesniedzējtiesa nolēma uzdot jautājumus Tiesai par iepriekš minētā tiesiskā regulējuma saderīgumu ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu² un par to, vai ar šiem noteikumiem ir apdraudēta krimināllietās piemērojamā nevainīguma prezumpcija, kura tostarp izriet no Direktīvas 2016/343³.

Spridumā, kas pasludināts virspalātas sastāvā, Tiesa nospriež, ka LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai kopsakarā ar LES 2. pantu, kā arī Direktīvu 2016/343⁴ ir pretrunā tādas valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām dalībvalsts tieslietu ministrs, pamatojoties uz nepublicotiem kritērijiem, var, pirmkārt, uz noteiktu vai nenoteiktu laiku norīkot tiesnesi darbam augstāka līmeņa krimināltiesā un, otrkārt, jebkurā brīdī ar nemotivētu lēmumu atsaukt šo norīkojumu neatkarīgi no tā, vai minētais norīkojums ir uz noteiktu vai nenoteiktu laiku.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa konstatē, ka Polijas vispārējās jurisdikcijas tiesas, kuru skaitā ir Varšavas apgabaltiesa, ietilpst Polijas tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmā "jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības" LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē. Lai šādas tiesas spētu nodrošināt šajā tiesību normā prasīto efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, to neatkarības aizsardzība ir īpaši svarīga. Lai izpildītu šo neatkarības prasību, tostarp ir nepieciešams, lai noteikumi, kas

¹ 2001. gada 27. jūlija *ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Likums par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju) pamatlietā piemērojamajā redakcijā (2019. gada *Dz. U.*, 52. pozīcija).

² Šajā tiesību normā ir noteikts, ka "dalībvalstis nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības".

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietās izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.).

⁴ Direktīvas 2016/343 6. panta 1. un 2. punkts.

reglamentē tiesnešu norīkošanu, sniegtu garantijas, kas nepieciešamas, lai izvairītos no jebkāda riska, ka šī norīkošana tiks izmantota kā līdzeklis tiesas nolēmumu satura politiskai kontrolei.

Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka, lai gan apstākļi, ka tieslietu ministrs var norīkot tiesnešus tikai ar viņu piekrišanu, ir būtiska procesuāla garantija, tomēr pastāv virkne apstākļu, kuri iesniedzējtiesas ieskatā sniedz iespēju tieslietu ministram ietekmēt šos tiesnešus tādā veidā, ka var rasties šaubas par viņu neatkarību. Analizējot šos dažādos apstākļus, Tiesa vispirms norāda, ka, lai izvairītos no patvaļas un manipulācijas riska, lēmums par tiesneša norīkošanu un lēmums, ar kuru tiek izbeigts šis norīkojums, ir jāpieņem uz iepriekš zināmu kritēriju pamata un tam ir jābūt pienācīgi motivētam. Turklāt, tā kā tiesneša norīkojuma atsauksana bez viņa piekrišanas pēdējam minētajam var radīt tādas pašas sekas kā disciplinārsods, ir jāpastāv iespējai šādu pasākumu apstrīdēt tiesā atbilstoši procedūrai, kurā ir pilnībā garantētas tiesības uz aizstāvību. Papildus tam – norādījusi, ka tieslietu ministrs ieņem arī ģenerālprokurora amatu – Tiesa konstatē, ka viņam konkrētajā krimināllietā ir pilnvaras gan attiecībā uz vispārējās organizācijas vienību prokuroru, gan attiecībā uz norīkotajiem tiesnešiem, bet tas indivīdiem var radīt pamatotas šaubas par minēto norīkoto tiesnešu objektivitāti. Visbeidzot, tiesneši, kuri norīkoti darbam pamatlietas izskatošajos iztiesāšanas sastāvos, pilda arī par vispārējās jurisdikcijas tiesu tiesnešu disciplinārlietām atbildīgās amatpersonas vietnieka pienākumus – tā amatpersona, kura veic izmeklēšanu disciplinārlietās pret tiesnešiem. Taču šo abu funkciju apvienošana kontekstā, kurā arī par vispārējās jurisdikcijas tiesām atbildīgās amatpersonas vietniekus ieceļ tieslietu ministrs, indivīdiem var radīt pamatotas šaubas par to, ka pārējie attiecīgā iztiesāšanas sastāva locekļi ir ārēji neietekmējami.

Aplūkoti kopsakarā, šie dažādie apstākļi – neskarot galīgos vērtējumus, kuri ir jāveic iesniedzējtiesai, – var likt izdarīt secinājumu, ka tieslietu ministram ir tiesības, pamatojoties uz nezināmiem kritērijiem, norīkot tiesnešus darbam augstāka līmeņa tiesās, kā arī pilnvaras izbeigt šo tiesnešu norīkojumu jebkurā brīdī un bez pienākuma motivēt šādu lēmumu; tas rada tādas sekas, ka laikposmā, kurā šie tiesneši ir norīkoti, uz viņiem neattiecas neatkarības garantijas, kurām tiesiskā valstī parasti ir jāattiecas uz ikvienu tiesnesi. Šādas pilnvaras nevar uzskatīt par saderīgām ar pienākumu ievērot neatkarības prasību.

Turklāt – runājot par kriminālprocesos piemērojamo nevainīguma prezumpciju, kuras ievērošanu nodrošināt ir Direktīvas 2016/343 mērķis⁵, – tā nozīmē, ka tiesai ir jābūt brīvai no jebkādiem aizspriedumiem un iepriekšēja viedokļa, kad tā izskata jautājumu par apsūdzētās personas kriminālatbildību. Tātad tiesnešu neatkarība un objektivitāte ir būtiski nosacījumi, lai nodrošinātu nevainīguma prezumpciju. Taču šajā gadījumā šķiet, ka iepriekš minētajos apstākļos tiesnešu neatkarība un objektivitāte, un līdz ar to nevainīguma prezumpcija var tikt apdraudēta.

ATGĀDINĀJUMS. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valstu tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums līdzīgā veidā ir saistošs citām valstu tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

[Pilns sprieduma teksts](#) tiek publicēts CURIA tīmekļvietnē pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Sprieduma pasludināšanas attēli ir pieejami "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106

⁵ Skat. Direktīvas 2016/343 22. apsvērumu un 6. pantu.